

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

Ontplooiing, innovatie en het brein

(en de rol van de directeur in de kinderopvang)

Jelle Jolles

Centrum Brein & Leren
Vrije Universiteit Amsterdam

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

1

Verantwoording

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, 14 november 2019

Achtergrond. Deze hand-out is gemaakt voor de studiedag van de beroepsvereniging Directeuren Kinderopvang (BdkO), 14 november 2019 te Garderen. De handout is een ingekorte versie van de presentatie. Visuals zijn om copyright redenen niet opgenomen

Copyright. De hand-out is gemaakt voor *persoonlijk gebruik*. Verwijzing naar de teksten is mogelijk mits verwijzing naar : a) studiemiddag Jelle Jolles 14 november 2019, en b) boek *Het tienerbrein*

Boek: Veel punten staan toegelicht in mijn boek *Het tienerbrein. Over de adolescent tussen biologie en omgeving*. Amsterdam University Press, 2017.
ISBN 978 94 7298 747 0 (€15,99)

Websites: www.jellejolles.nl en www.neuropsych-academie.nl

Contact: info@breinplein.nl, j.jolles@vu.nl

Twitter @JelleJolles. Op Twitter en Facebook plaats ik informatie over kind, tiener, onderwijs, opvoeding, ontplooiing, neuropsychologie en het brein.

Facebook: [BreinPlein](https://www.facebook.com/BreinPlein)

2

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

Directievoering? Het gaat om:

Leiden, dirigeren, inspireren, feedback geven

Uitdagen, begeleiden, uithuilschouder zijn

Bedrijfsvoering, anticiperen, consequenties
overzien, doelen stellen, evalueren

Voorwaarden creëren, innoveren

1

Sommige volwassenen zijn nog 'in de groei' in
mentale organisatie ...

Controleprocessen, planning, consequenties, prioriteren,
evaluatie, monitoring, explicitering, abstraheren, denken

²Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

2

Het gaat om uw Executieve Functies

Afhankelijk van brein én leerervaringen

Executieve functies en vaardigheden in zelf-regulatie zijn de mentale processen die ons in staat stellen om te plannen, of aandachtig bezig te zijn, om instructies (en de bedoeling daarvan) te onthouden, en om taken efficiënt en in de goede volgorde uit te voeren. En om te innoveren.

Net als een vluchtcontrole systeem op een druk vliegveld de komende en vertrekkende vliegtuigen op meerdere startbanen goed kan managen zo heeft het brein deze vaardigheid nodig om weerstand te bieden tegen afleiding, om te prioriteren, om doelen te stellen (en die te bereiken) en om impulsen te controleren.

De EF zijn noodzakelijk voor het leren en innoveren.

Essentieel om zich een plek te vinden in onze complexe samenleving. Cruciaal voor kind, ouders, school, leiding-gevende en samenleving

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

3

Nieuwsgierigheid en ondernemend zijn:

Informatieverwerking om te kunnen aanpassen aan
veranderende omgeving

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019 ⁴

4

Appetizer: TAKE HOME

- Nieuwsgierigheid
- Je brein heeft jou nodig. Gebruik het!
- Executieve functies
- Steun, sturing, structuur en (vooral) inspiratie
- Voorwaarden scheppen
- Je bent er voor jezelf
Je bent er voor je organisatie
Je bent er voor je team
Je bent er voor de ontplooiing van de kinderen

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019 ⁵

5

1.

6

6

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

Breinfoit 1

Nieuwsgierigheid is essentieel

- Nieuwsgierigheid
- ... prikkelverwerking
- ... geheugen
- ... leren
- ... ervaringen
- ... adaptatie

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

7

Waarom jongeren risico's nemen. Het is NIET een hersenstoornis !!

Het brein will graag geprikkeld worden. Om 'nieuwigheid' te ervaren

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁸

8

Ons sociale brein vraagt: NIEUWIGHEID

- Ervaringen
- Nieuwe dingen
- Nieuwe belevingen
- Nieuw gedrag
- Nieuwe relaties
- Oefenen
- Uitproberen
- 'Wat is dat?'
- 'Wat bedoelt zij?'
- 'Hoe doet hij dat?'
- 'Waarom is dat zo?'
- 'Hoe werkt dat?'
- 'Hoe vindt zij/hij mij?'
- 'Hoe pak ik dat aan?'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁹

9

Kind en adolescent zijn 'werk in uitvoering'

- Weinig ervaringen gehad
- Ze heeft nog weinig kennis
- De hersenen rijpen door tot ca 25 jaar
- Kind en tiener 'oefent' de neuropsychologische vaardigheden

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

10

Risico's nemen, ondernemend & nieuwsgierig zijn

Buiten de paden gaan is nodig voor ontwikkeling
Risico's nemen helpt om alle opties te verkennen

ALLES MAAR NIET ZO WERKT HET TIENERBREIN

"Tieners die grenzen durven te overschrijden, zijn de vernieuwers van morgen"

Feedback uit omgeving is essentieel om de consequenties te leren kennen

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019¹¹

11

Aanbeveling voor directeuren

- Inspireer je team naar kennis en ervaringen
- Blijf zélf nieuwsgierig
- Regelmatig *buiten* de lijntjes kleuren

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019¹²

12

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

2.

13

13

Breinfait 2:

Opslag van nieuwe kennis en ervaringen

Prikkels uit de omgeving vullen 'de kluisjes in het brein'
met kennis & ervaringen

Dit proces loopt door tot hoge leeftijd,
mits de omgeving 'rijk van prikkels' is
en mits er nieuwsgierigheid is en motivatie

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

14

Aanbeveling: steunen, sturen en inspireren

Directeur/leidinggevende als stuurder, inspirator en motor
van de talentontwikkeling

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

15

Aanbeveling: houd de regie!

Je teamleden zijn regie-assistent ... In opleiding tot regisseur

Jelle Jolles, keynote SETT (school, education, technology), Gent 23 oktober 2019 ¹⁶

16

Aanbeveling: voed het hongerige brein !

Prikkels, emoties, beelden, nieuws

Uitdagingen, belevingen, gebeurtenissen

Nieuwigheid, spanning en sensatie

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

17

3.

18

18

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

5.

25

25

Breinfait 5

Hersennetwerken rijpen tot na 25e jaar

De hersenen blijven plastisch tot 100+

... die plasticiteit neemt af (en kan zelfs verdwijnen)
bij onderprikkeling

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

26

Leer-strategieën en hersen-netwerken
veranderen door ervaringen

Netwerken veranderen en worden actief of
minder actief

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

27

Prestatieverschillen kunnen zichtbaar zijn in
hersenactiviteit

Aanbeveling: 'buiten de lijntjes kleuren'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019²⁸

28

Aanbeveling:

- Werk aan brede leer-strategieën
- Laat oefenen, oefenen, oefenen
- Stimuleer de jongere om 'buiten de lijntjes te kleuren'
- Maar doe dat zelf ook. En stimuleer je team daarin

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019²⁹

29

6.

30

30

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

Breifeit 6 Cognitieve functies verouderen

- Achteruitgang na ca 35 jr
- Tenzij actief gebruik
- Trager worden
- Ervaring en 'wijsheid' *kunnen* toenemen

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³¹

31

Ook gezonde mensen worden slechter in leren van
'boodschappenlijstje'

Netwerken veranderen en worden actief of
minder actief

'Middelbaar?' het brein moet meer moeite doen ...

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³²

32

Aanbeveling

- Onderhoud je netwerken (*je brein-netwerken!*)
- Zorg dat je meer strategieën kunt hanteren
- Zet overal in je brein 'archiefkasten' neer ...

33

33

7.

34

34

Breifeit 7 Executieve functies en mentale organisatie

- Prikkel van buiten
- Prikkel van binnen
- Ervaringen
- Feedback

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³⁵

35

Ook uw jonge medewerkers (18-23 jarig) zijn nog
'werk in uitvoering'

Zelfinzicht en zelfregulatie

Kiezen
Beslissen
Oordelen
Prioriteren
Vooruitzien
Leertaak planning
Opties overwegen
Evalueren 'goed gedaan?'
Controleren van de impulsen

Zelfs de laat-adolescent kan nog NIET zijn leven en leren plannen

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³⁶

36

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

Toelichting: vijf groepen executieve functies

1. Vaardigheden
2. 'Ik'
3. 'De ander'
4. Consequenties
5. Regels, scripts,

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³⁷

37

Executieve functies 1. *Vaardigheden*

- Planning:
'Wat is het plan? Wat is het doel? 'Wat is de aanpak?'
- Prioriteren van complexere handelingen:
'Is de taak in delen op te delen?' 'Wat moet eerst, wat later?'
- Evaluatie:
'Hoe heb ik het gedaan?' 'Waarom kan ik mijn aanpak verbeteren?' 'Wat vinden anderen ervan?'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³⁸

38

Executieve functies 2. *Ik*

- Zelfinzicht:
'Waar ben ik goed in?' 'Waarom kan ik mezelf verbeteren?'
- Zelfregulatie:
'Wat kan de beste aanpak zijn?' 'Wat is de beste manier om dat anders aan te pakken?' 'Hoe ga ik om met afleiders?'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019³⁹

39

Executieve functies 3. *De ander*

- Sociaal waarnemen:
'Hoe pakt Daan het eigenlijk aan met Eva?' 'Wat gebeurt er daar?'
- Perspectief-name:
'Wat denkt de ander ervan? Wat is zijn bedoeling?' 'Waarom zegt die man dat?' 'Wat heeft mijn team hier aan?'
- Empathie:
'Hoe is het met Jesse, hoe voelt hij zich?' 'Heeft hij er geen zin meer in?' 'Wat zou ik doen als ik hem was?'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁴⁰

40

Executieve functies 4. *Later*

- Kiezen en beslissen:
'Wat zou er gebeuren als ik kies voor optie 3? Wat voor effect heeft het voor ontplooiing, voor het team? Wat betekent het voor mijn tijd?'
- Overzien van consequenties:
'Wat zijn de directe consequenties als ik een halve dag per week afwezig ben voor cursus? Welk belang heeft die cursus voor anderen en voor mijzelf?'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁴¹

41

Executieve functies 5. *Regels, scripts, normen*

- Regels:
'Welke regels zijn er in deze organisatie?'
- Scripts:
'Stel dat ik een innovatie wil doorvoeren... welke procedure hanteren? Welke stappen zijn er?'
- Normen, waarden:
'De visie en mensbeeld binnen deze instelling zijn anders dan bij mijn vorige baan ...'

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁴²

42

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

Executieve functies ontwikkelen zich van peutertijd
tot ver in de volwassenheid

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

43

Aanbeveling: Blijf werken aan executieve functies

- Planning and prioriteren binnen complexe leertaken
- Train meerdere leer-strategieën
- Planning en prioriteren van de middag ... van de consequenties
- Zelf-evaluatie ('wat wil ik, wat is het plan, waar wil ik heen?')
- Zelfregulatie ('wat zou de beste aanpak zijn? Doe ik het goed?')
- Perspectief-name ('wat wil hij écht?', 'waarom is Petra boos?')
- Leer empathie ('vervelend voor Myrthe')
- Werk aan impulsregulatie; geef feedback
- Keuzegedrag: overzien van consequenties voor nu en later
- Overzien van lange termijn consequences van keuzen en gedrag

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

44

Aanbeveling: Schep voorwaarden ontwikkeling EF

- voor jezelf als directeur
- voor je team, ihb de bijna-volwassenen
- voor de kinderen

- Vaardigheden oefenen
- Creatieve oplossingen vinden
- Routines aanleren
- Flexibiliteit
- Sociale cognities
- Omgaan met stress
- Zorgen voor stabiele relaties
- Fysieke +cognitieve skills
- Leren denken
- Emotionele + sociale skills
- Nieuwsgierig zijn
- Zelfstandig worden

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁴⁵

45

8. Toegift Enkele metaforen

46

46

Ontwikkel 'de vaardigheden die CITO niet toetst'!

- Creativiteit
- Daadkracht
- Kritisch denken
- Leiderschap
- Veerkracht
- Mededogen
- Inlevingsvermogen
- Moed
- Motivatie
- Verbazing
- Behoedzaamheid
- Bescheidenheid
- Zelfstandigheid
- Geduld
- Verantwoordelijkheid
- Verdraagzaamheid
- Doorzettingsvermogen
- Samenwerking
- Nieuwsgierigheid
- Flexibiliteit
- Humor
- Accuratesse
- Discipline
- Betrouwbaarheid

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁴⁷

47

Open de deuren en vensters in je geest (en die van je team en kinderen)

Fantasie
Nieuwsgierigheid
Denk-creativiteit
Buiten de hekjes lopen
Ga denken in 'méér opties'
Gebruik een groter deel van je brein

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

48

Jelle Jolles, keynote studiemiddag BdkO, 14 november 2019

1. Bewegen, sport
2. Ruimtelijk denken
3. Muziek
4. Drama, dance, cultuur
5. Train taal en het ver-woorden
6. Gebruik denk-stimulerende foto's

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

49

Verwoorden

- Wát doe je?
- Waaróm doe je het?
- Hoe werkt het?
- Heeft het een naam?
- Wat bereik je ermee?
- Wat zou gebeuren als?
- Als je dit NIET doet, wat gebeurt er dan?

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁹⁰

50

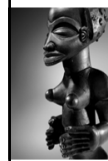
Denkstimulerende vragen

- Wat zie je op de foto?
- Wat betekent het?
- Waar speelt dit zich af?
- Wat is er 5 minuten eerder gebeurd?
- Wat gebeurt over 5 minuten?
- Hoe noem je dat?
- Wat vind je ervan?

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019⁵¹

51

Gebruik praatplaten om meer interesse in de wereld op te wekken

Leer analyseren
Leer vergelijken
Leer in een context plaatsen
Leer er een oordeel over te vellen
Leer beargumenteren, redeneren
Leer verwoorden
Maak attent op diversiteit

Onderhoud nieuwsgierigheid!

Jelle Jolles, keynote conferentie Directeuren Kinderopvang, BdkO, 14 november 2019

52

Tot slot

- Het gaat om jezelf, om je organisatie, om je team, om de kinderen.
- ... om inhoud, niet (alleen) om het bedrijf
- Ook jouw brein wil geprikkeld worden
- Ga (af en toe) 'over het hek heen' ... , verdiep je in dingen buiten je werk
- Nieuwsgierig zijn, denkcreativiteit, routes, opties
- Het gaat om attitude

53

53

Het TIENERBREIN

Over de adolescent tussen biologie en omgeving

JELLE JOLLES

Dank

Twitter: @jellejolles

Web: www.jellejolles.nl

Boek: Het Tienerbrein

Studiemiddagen:
www.neuropsych-academie.nl

54

54